

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

20. detsember 2017*

Eelotsusetaotlus – Õigusalane koostöö tsiviilasjades – Määrus (EL) nr 1215/2012 – Kohaldamisala –
Lepinguvälise vastutuse tuvastamise hagi võlausaldajate komitee liikmete vastu, kes hääletasid
maksejõuetusmenetluses esitatud saneerimiskava vastu

Kohtuasjas C-649/16,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Oberster Gerichtshofi (Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim kohus) 30. novembri 2016. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 19. detsembril 2016, menetluses

Peter Valach,

Alena Valachová,

SC Europa ZV II a.s.,

SC Europa LV a.s.,

VAV Parking a.s.,

SC Europa BB a.s.,

Byty A s.r.o.

versus

Waldviertler Sparkasse Bank AG,

Československá obchodná banka a.s.,

Stadt Banská Bystrica,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president R. Silva de Lapuerta (ettekandja), kohtunikud J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev,
S. Rodin ja E. Regan,

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- P. Valach, A. Valachová, SC Europa ZV II a.s., SC Europa LV a.s., VAV Parking a.s., SC Europa BB a.s. ja Byty A s.r.o., esindaja: *Rechtsanwältin* Z. Nötstaller,
- Waldviertler Sparkasse Bank AG, Československá obchodná banka a.s. ja Stadt Banská Bystrica, esinadaja: *Rechtsanwältin* S. Fruhstorfer,
- Hispaania valitsus, esindaja: M. J. García-Valdecasas Dorrego,
- Euroopa Komisjon, esindajad: M. Wilderspin ja M. Heller,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (ELT 2012, L 351, lk 1) artikli 1 lõike 2 punkti b tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses, mille pooled on ühelt poolt Peter Valach, Alena Valachová, SC Europa ZV II a.s, SC Europa LV a.s., VAV Parking a.s., SC Europa BB a.s. ja Byty A s.r.o. ning teiselt poolt Waldviertler Sparkasse Bank AG, Československá obchodná banka a.s. ja Stadt Banská Bystrica (Banská Bystrica linn), lepinguvälise vastutuse tuvastamise hagi asjas, mis on esitatud selle peale, et hääletati VAV invest s.r.o. maksejõuetusmenetluses esitatud saneerimiskava vastu.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Määrus nr 1215/2012

- 3 Määruse nr 1215/2012 põhjendustes 10 ja 34 on märgitud:

„(10) Käesoleva määruse reguleerimisala peab hõlmama kõiki peamisi tsiviil- ja kaubandusasju peale teatavate selgelt määratletud asjade [...]

[...]

(34) Tuleks tagada [27. septembri 1968. aasta Brüsseli konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 1972, L 299, lk 32), muudetud selle konventsiooniga uute liikmesriikide ühinemist käsitlevate hilisemate konventsioonidega (edaspidi „Brüsseli konventsioon“], [nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 2001, L 12, lk 1;

ELT eriväljaanne 19/04, lk 42)] ja käesoleva määruse vaheline järjepidevus ning selleks tuleks ette näha üleminekusätteid. Järjepidevust on vaja ka Euroopa Liidu Kohtu tõlgendustes [...] Brüsseli konventsiooni ja seda asendavate määruste kohta.“

- 4 Määruse nr 1215/2012 artikli 1 lõike 2 punkt b on sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevat määrust ei kohaldata järgmise suhtes:

[...]

- b) pankrotimenetluste, maksejõuetute äriühingute või teiste juriidiliste isikute likvideerimismenetluste, kohtumenetluse, kompromissi tegemise ja muude selliste menetluste suhtes“.

Määrus (EÜ) nr 1346/2000

- 5 Nõukogu 29. mai 2000. aasta määruse (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta (EÜT 2000, L 160, lk 1; ELT eriväljaanne 09/01, lk 191) põhjendustes, 4, 6 ja 7 on märgitud järgmist:

„(4) Siseturu nõuetekohaseks toimimiseks on vaja vältida selliste olukordade teket, mis motiveerivad osapooli viima varasid või kohtumenetlusi ühest liikmesriigist teise enda jaoks soodsama õigusliku seisundi leidmiseks (*forum shopping* – meelepärase kohtualluvuse valimine).

[...]

(6) Vastavalt proportsionaalsuse põhimõttele peaks käesolev määrus piirduma sätetega, mis reguleerivad maksejõuetusmenetluste algatamise pädevust ning otsuseid, mis tehakse otseselt maksejõuetusmenetluse alusel ja on sellega tihedalt seotud. Lisaks sellele peaks käesolev määrus sisaldama nende otsuste tunnustamist ja kohaldatavat õigust käsitlevaid sätteid, mis samuti vastavad kõnealusele põhimõttele.

(7) Brüsseli konventsiooni [...] reguleerimisalasse ei kuulu maksejõuetute äriühingute või teiste juriidiliste isikute likvideerimismenetlustega seotud maksejõuetusmenetlused, kohtumenetlused, kohtuvälised kokkulepped ja muud sellised menetlused.“

- 6 Selle määruse artikli 3 lõige 1 näeb ette:

„Maksejõuetusmenetluste algatamiseks on pädevad selle liikmesriigi kohtud, kus asub võlgniku põhihuvide kese. Äriühingu või muu juriidilise isiku puhul peetakse vastupidiste tõendite puudumisel tema põhihuvide keskmeks registrijärgset asukohta.“

Slovakkia õigus

- 7 Slovakkia tsiviilseadustiku (slovenský Občiansky zákonník) § 415 näeb ette:

„Igaüks on kohustatud hoiduma kahju tekitamisest tervisele, varale, loodusele ja keskkonnale.“

- 8 Selle seadustiku § 420 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Igaüks vastutab kahju eest, mille ta tekitab õigusliku kohustuse rikkumisega.“

- 9 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul tuleb Slovakkia õiguses teha maksejõuetusmenetluses vahet pankroti- ja saneerimismenetluse vahel. Viimane on sätestatud maksejõuetusmenetluse seaduse §-des 108–165.

- 10 Maksejõuetusmenetluse seaduse § 127 lõike 1 kohaselt koosneb võlausaldajate komitee kolmest või viiest liikmest, kes nimetatakse üldkoosolekul kõnealuse seaduse alusel. Vastavalt selle paragrahvi lõikele 4 on kõik võlausaldajate komitee liikmed kohustatud tegutsema kõigi võlausaldajate ühistes huvides.
- 11 Komiteel on – samamoodi kui võlausaldajate üldkoosolekul – ülesanne § 133 lõike 1 alusel kinnitada pankrotivõlgniku koostatud saneerimiskava. Kui võlausaldajate komitee saneerimiskava ei kinnita või ei tee selle kohta otsust § 144 lõikes 1 sätestatud tähtaja jooksul, peab pankrotihaldur § 144 lõike 2 kohaselt taotlema viivitamata pankrotimenetluse alustamist.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 12 VAV invest on Slovakkia õiguse alusel asutatud äriühing, kelle vara suhtes algatati Slovakkias saneerimismenetlus. Waldviertler Sparkasse Bank, Československá obchodná banka ja Stadt Banská Bystrica (Banská Bystrica linn) olid nimetatud võlausaldajate komitee liikmed.
- 13 VAV invest esitas maksejõuetusmenetluse seaduse kohaselt saneerimiskava. Samas jättis võlausaldajate komitee 11. detsembri 2015. aasta koosolekul selle saneerimiskava kinnitamata, mistõttu saneerimismenetlus ebaõnnestus ja sellele järgnes VAV invest varade likvideerimine pankrotimenetluses.
- 14 P. Valach ja A. Valachová väidavad, et nad kandsid saneerimiskava tagasilükkamise tõttu kahju, kuna nendele kuuluvate osade väärtus vähenes oluliselt ja neil jäi kasum saamata. Teisalt kandsid projektiettevõtjad SC Europa ZV II, SC Europa LV, VAV Parking, SC Europa BB ja Byty A nende endi sõnul kahju selle tõttu, et ehitusprojektid võivad jääda teostamata või lükkuvad edasi.
- 15 Põhikohtuasja kaebajad pöördusid Landesgericht Krems an der Donau (Krems an der Donau esimese astme kohus, Austria) poole vastutuse tuvastamise hagiga, väites, et Waldviertler Sparkasse Bank, Československá obchodná banka ja Stadt Banská Bystrica (Banská Bystrica linn) rikkusid kahju tekitamisest hoidumise üldist kohustust, mis on ette nähtud Slovakkia tsiviilseadustiku §-s 415, ja maksejõuetusmenetluse seadusest tulenevaid võlausaldajate komitee liikmete kohustusi, eelkõige mis puudutab kohustust tegutseda kõigi võlausaldajate ühistes huvides, mistõttu nad vastutavad Slovakkia tsiviilseadustiku § 420 kohaselt sellest tekkinud kahju eest.
- 16 Landesgericht Krems an der Donau (Krems an der Donau esimese astme kohus, Austria) jättis hagi rahvusvahelise pädevuse puudumise tõttu läbi vaatamata. Selle kohtu hinnangul on kõnealune vastutuse tuvastamise hagi lahutamatult seotud kostjate kui võlausaldajate komitee liikmete rolliga ja sellest tulenevate kohustustega, mis tulenevad maksejõuetusmenetluse seadusest. Seega on selle hagi aluseks otseselt maksejõuetusmenetlust käsitlev õigus, millega see hagi on otseselt seotud. Niisiis ei kuulu see hagi määruse nr 1215/2012 artikli 1 lõike 2 punkti b kohaselt selle määruse kohaldamisalasse ja järelikult tuleb selle suhtes kohaldada määrust nr 1346/2000. Sellisel juhul on pädev kohus see kohus, kes algatas maksejõuetusmenetluse.
- 17 Põhikohtuasja kaebajad kaebasid edasi Oberlandesgericht Wienile (Viini kõrgeim piirkondlik kohus, Austria), kes jättis apellatsioonkaebuse läbi vaatamata põhjusel, et tal puudub rahvusvaheline pädevus, sest kõnealune kaebus kuulub maksejõuetusmenetluse valdkonda, kuna see põhineb väitel, et üks maksejõuetusmenetluse valdkonnas ette nähtud organ ei täitnud oma kohustusi, mis tal kõigi võlausaldajate huvides on. Ta märkis, et hagi suhtes, mis on maksejõuetusmenetlusega kaasnev menetlus, kohaldatakse määruse nr 1215/2012 artikli 1 lõike 2 punktis b sätestatud erandit.
- 18 Põhikohtuasja kaebajad esitasid Oberster Gerichtshofile (Austria kõrgeim kohus) kassatsioonkaebuse.

- 19 Selles kontekstis tekib eelotsusetaotluse esitanud kohtul küsimus, kuidas piiritleda määruste nr 1215/2012 ja nr 1346/2000 vastavaid kohaldamisalasid, eelkõige seoses võlausaldajate komitee liikmete vastu esitatud hagiga selle peale, kuidas nad tegutsesid maksejõuetusmenetluses hääletamisel.
- 20 Neil asjaoludel otsustas Oberster Gerichtshof (kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [...] määruse [...] nr 1215/2012 [...] artikli 1 lõike 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et pankrotivõlgniku osanike – nagu [P. Valach ja A. Valachová] – ning pankrotivõlgnikuga ärisuhtes olevate projektiettevõtete – nagu [SC Europa ZV II, SC Europa LV, VAV Parking, SC Europa BB ja Byty A] – poolt võlausaldajate komitee liikmete vastu esitatud hagi, mille ese on nõue hüvitada õigusvastaselt tekitatud kahju, mis väidetavalt põhjustati sellega, et võlausaldajate komitee hääletas maksejõuetusmenetluses esitatud saneerimiskava vastuvõtmisel õigusvastaselt, puudutab maksejõuetust määruse nr 1215/2012 artikli 1 lõike 2 punkti b tähenduses ega kuulu seepärast nimetatud määruse esemelisse kohaldamisalasse?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 21 Oma küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas määruse nr 1215/2012 artikli 1 lõike 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et see säte on kohaldatav lepinguvälise vastutuse tuvastamise hagi suhtes, mis on esitatud võlausaldajate komitee liikmete vastu selle peale, kuidas nad tegutsesid maksejõuetusmenetluses saneerimiskava suhtes hääletamisel, ning et seega on selline hagi nimetatud määruse esemelisest kohaldamisalast välistatud.
- 22 Eelotsuse küsimusele vastamiseks on vaja kindlaks teha, millise ulatusega on maksejõuetusmenetluse algatanud kohtu kohtualluvus, kuna tsiviil- ja kaubandusajades kohaldatava määruse nr 1215/2012 artikli 1 lõike 2 punkti b kohaselt ei kohaldata seda „pankrotimenetluste, maksejõuetute äriühingute või teiste juriidiliste isikute likvideerimismenetluste, kohtumenetluse, kompromissi tegemise ja muude selliste menetluste suhtes“.
- 23 Sellega seoses tuleb meenutada, et määruse nr 1215/2012 põhjenduse 34 kohaselt tuleb ühelt poolt tagada Brüsseli konventsiooni, määruse nr 44/2001 ja määruse nr 1215/2012 vaheline järjepidevus ning teiselt poolt järjepidevus Euroopa Liidu Kohtu tõlgendustes selle konventsiooni ja seda asendavate määruste kohta.
- 24 Lisaks on Euroopa Kohus juba leidnud, et määruseid nr 1215/2012 ja nr 1346/2000 tuleb tõlgendada viisil, mis välistab nende õigusaktidega kehtestatud õigusnormide mis tahes kattumise ja õigustlõngad. Nii kuuluvad hagi, mis määruse nr 1215/2012 artikli 1 lõike 2 punkti b kohaselt ei kuulu selle määruse kohaldamisalasse, sest need on seotud „pankrotimenetluste, maksejõuetute äriühingute või teiste juriidiliste isikute likvideerimismenetluste, kohtumenetluse, kompromissi tegemise ja muude selliste menetlustega“, määruse nr 1346/2000 kohaldamisalasse. Samamoodi kuuluvad hagi, mis ei ole määruse nr 1346/2000 artikli 3 lõike 1 kohaldamisalas, määruse nr 1215/2012 kohaldamisalasse (vt selle kohta kohtuotsus 9.11.2017, Tünkers France ja Tünkers Maschinenbau, C-641/16, EU:C:2017:847, punkt 17).
- 25 Nii tuleneb muu hulgas määruse nr 1215/2012 põhjendusest 10, et liidu seadusandja tahe on anda selle määruse artikli 1 lõikes 1 sisalduvale mõistele „tsiviil- ja kaubandusajad“ lai tähendus ning seetõttu ka määrusele lai kohaldamisala. Seevastu määruse nr 1346/2000 kohaldamisala ei tohiks vastavalt selle põhjendusele 6 laialt tõlgendada (vt selle kohta kohtuotsus, 9.11.2017, Tünkers France ja Tünkers Maschinenbau, C-641/16, EU:C:2017:847, punkt 18 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 26 Neid põhimõtteid kohaldades leidis Euroopa Kohus, et üksnes hagi, mis esitatakse maksejõuetusmenetluse alusel ja mis on sellega tihedalt seotud, ei kuulu määruse nr 1215/2012 kohaldamisalasse. Järelikult kuuluvad määruse nr 1346/2000 kohaldamisalasse ainult need hagi (vt selle kohta kohtuotsus 9.11.2017, Tünkers France ja Tünkers Maschinenbau, C-641/16, EU:C:2017:847, punkt 19 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 27 Määruse nr 1346/2000 põhjenduses 6 kasutatakse just nimelt neid samu kriteeriume määruse eseme piiritlemiseks. Nii peaks nimetatud määrus viidatud põhjenduse kohaselt piirduma sätetega, mis reguleerivad maksejõuetusmenetluste algatamise pädevust ning otsuseid, mis „tehakse otseselt maksejõuetusmenetluse alusel ja on sellega tihedalt seotud“.
- 28 Selles kontekstis tuleb eespool toodud kaalutlusi arvestades teha kindlaks, kas selline lepinguvälise vastutuse tuvastamise hagi nagu põhikohtuasjas vastab neile kahele kriteeriumile.
- 29 Mis puudutab esimest kriteeriumi, siis tuleb meelde tuletada, et selleks, et teha kindlaks, kas hagi esitatakse otseselt maksejõuetusmenetluse alusel, ei ole määrav kriteerium, millest lähtudes teeb Euroopa Kohus kindlaks hagi valdkonna, mitte menetluslik kontekst, mille raames hagi esitatakse, vaid hagi õiguslik alus. Selle lähenemise kohaselt tuleb kontrollida, kas õigus või kohustus, mis on hagi aluseks, tuleneb tsiviil- ja kaubandusõiguse üldnormidest või maksejõuetusmenetluste valdkonna erinormidest (kohtuotsus 9.11.2017, Tünkers France ja Tünkers Maschinenbau, C-641/16, EU:C:2017:847, punkt 22).
- 30 Käesoleval juhul ilmneb eelotsusetaotluse esitanud kohtu kaalutlustest, et põhikohtuasja hagi ese oli tõstatada küsimus võlausaldajate komitee liikmete vastutusest 11. detsembril 2015 toimunud hääletusel, kui nad lükkasid VAV investiti esitatud saneerimiskava tagasi. Just selle tagasilükkamise tõttu algatati pankrotimenetlus. Põhikohtuasja kaebajad leiavad aga, et see komitee tegutses õigusvastaselt, mistõttu nad esitasid vastutuse tuvastamise hagi.
- 31 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Slovakkia õiguses eristatakse maksejõuetusmenetluses kahte erinevat lahendust: ühelt poolt saneerimismenetlust ning teiselt poolt pankrotimenetlust. Kui saneerimismenetluses võlausaldajate komitee saneerimiskava ei kinnita või ei tee selle kohta otsust § 144 lõikes 1 sätestatud tähtaja jooksul, siis peab pankrotihaldur § 144 lõike 2 kohaselt taotlema viivitamata pankrotimenetluse algatamist.
- 32 Selles kontekstis tuleb märkida, et käesoleval juhul esitasid vastutuse tuvastamise hagi ühelt poolt selle äriühingu osanikud, mille suhtes oli käimas pankrotimenetlus, ja teiselt poolt selle äriühinguga ärisuhtes olevad äriühingud.
- 33 Lisaks on palutud kindlaks teha, kas võlausaldajate komitee liikmed rikkusid saneerimiskava tagasilükkamisel – mille tõttu algatati pankrotimenetlus – oma kohustust tegutseda kõigi võlausaldajate ühistes huvides.
- 34 Nagu eelotsusetaotlusest tuleneb, peavad kõik võlausaldajate komitee liikmed maksejõuetusmenetluse seaduse § 127 lõike 4 kohaselt tegutsema kõigi võlausaldajate huvides, kuna selle komitee ülesanne on nimetatud seaduse § 133 lõike 1 kohaselt võlausaldajate üldkoosolekul hinnata ja heaks kiita pankrotivõlgniku koostatud saneerimiskava.
- 35 Niisiis on põhikohtuasjas käsitletav vastutuse tuvastamise hagi otsene ja sellest lahutamatu tagajärg, mis tuleneb võlausaldajate komitee – mis on maksejõuetusmenetluse algatamisel loodud kohustuslik organ – tegevusest, mis on seda laadi menetlust reguleerivate siseriiklike õigusnormidega konkreetset talle pandud (vt analoogia alusel kohtuotsus 2.7.2009, SCT Industri, C-111/08, EU:C:2009:419, punkt 28).

- 36 Järelikult tuleb tõdeda, et kohustused, mis on aluseks sellisele võlausaldajate komitee vastu esitatavale vastutuse tuvastamise hagile nagu põhikohtuasjas käsitletav, tulenevad konkreetsetest maksejõuetusmenetlust reguleerivatest normidest.
- 37 Mis puutub teise kriteeriumi, millele on viidatud käesoleva kohtuotsuse punktis 27, siis väljakujunenud praktika kohaselt on selle üle otsustamisel, kas määruse nr 1215/2012 artikli 1 lõike 2 punktis b ette nähtud erand on kohaldatav, määrav seose tugevus hagi ja maksejõuetusmenetluse vahel (kohtuotsus 9.11.2017, Tünkers France ja Tünkers Maschinenbau, C-641/16, EU:C:2017:847, punkt 28).
- 38 Et teha kindlaks, kas võlausaldajate komitee liikmete vastutus võib tekkida saneerimiskava tagasilükkamise tõttu, tuleb eelkõige analüüsida komiteele maksejõuetusmenetluse raames pandud kohustuse ulatust ja seda, kas tagalükkamine on nende kohustustega kooskõlas. Samas tuleb tõdeda, et see analüüs on otseselt ja tihedalt seotud maksejõuetusmenetlusega ja seega selle menetlusega vahetult seotud.
- 39 Nendel tingimustel tuleb asuda seisukohale, et niisugune hagi, nagu on kõne all põhikohtuasjas, tuleneb otseselt maksejõuetusmenetlusest ja on sellega otseselt seotud, mistõttu ei jää see määruse nr 1215/2012 kohaldamisalasse.
- 40 Neid kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et määruse nr 1215/2012 artikli 1 lõike 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et see säte on kohaldatav lepinguvälise vastutuse tuvastamise hagi suhtes, mis on esitatud võlausaldajate komitee liikmete vastu selle peale, kuidas nad tegutsesid maksejõuetusmenetluse raames saneerimiskava suhtes hääletamisel, ning et seega on selline hagi nimetatud määruse esemelisest kohaldamisalast välistatud.

Kohtukulud

- 41 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades artikli 1 lõike 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et see säte on kohaldatav lepinguvälise vastutuse tuvastamise hagi suhtes, mis on esitatud võlausaldajate komitee liikmete vastu selle peale, kuidas nad tegutsesid maksejõuetusmenetluse raames saneerimiskava suhtes hääletamisel, ning et seega on selline hagi nimetatud määruse esemelisest kohaldamisalast välistatud.

Allkirjad